

Müsahibimiz hüquqşünas, "Polisa Dəstək" İctimai Birliyinin rəhbəri Şəmsəddin Əliyevdir.

-Şəmsəddin müəllim, bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da narkomanıyanın yayılmasının artımı müşahidə olunur. Necə hesab edirsiniz, ölkədə narkomanlığa qarşı aparılan mübarizəni yetərlil hesab etmək olarmı?

-Məlum olduğu kimi "Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı 2019-2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı" var. Bu proqram çox ciddi əhəmiyyət kəsb edir. Çünki, sənəddə bütün mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına öz fəaliyyət istiqamətlərini yerinə yetirərək narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə də müəyyən sahəni əhatə etmək tapşırılır. Ölkənin prezidenti İlham Əliyev sərəncamla bu Dövlət Proqramını təsdiqləyib. Burada əsas məqsəd ondan ibarətdir ki, respublikada narkotik maddələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə, habelə narkomanlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, anti-narkotik təbliğat, ictimai maarifləndirmə işinin əhatəsinin miqyasının genişləndirilməsi, müasir informasiya texnologiyalarının imkanlarından istifadə etməklə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinin və narkomanlığın yayılmasının qarşısını almaq, narkomanlığa düşər olmuş şəxslərin müalicəsi və reabilitasiyası istiqamətində müasir texnologiyaların və yeni üsulların tətbiqi, bu sahədə həm də qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsindən ibarətdir.

-Sizcə, dövlətin narkomanıyaya qarşı mübarizədə belə ciddi addımlar atması nəyə hesablanıb?

-Məlum olduğu kimi narkomanıya ilə əlaqəli cinayətlər transmilli, müştəşəkil cinayətkarlığın ən təhlükəli bir növüdür. Ona görə dövlət xüsusi proqramı ilə bu sahədə mübarizəsinə həyata keçirir. Bu yerdə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin narkomanıyaya qarşı mübarizədə gördüyü işlərlə bağlı bəzi məqamları söyləmək yerinə düşərdi. Belə ki, ötən ilin altı ayı ərzində narkotik vasitələr və onun qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı 4145 cinayət faktı qeydə alınıb. Ümumilikdə DİN-in cinayətkarlığa qarşı mübarizədə fəaliyyətinə nəzər yetirdikdə məlum olur ki, altı ay ərzində 14 948 cinayət qeydə alınıb. Onun 4145-i, yeni ümumi cinayətlərin 27,8 faizi narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlıdır. Bu cinayətlərə görə 2719 nəfər cinayət məsuliyyətinə cəlb olunub. Bu insanlann təxminən 73,7 faizi heç bir yerdə işləməyənlər və oxumayanlar təşkil edir. 35 faizi isə evvəllər məhkumluğu olan şəxslərdir. Diqqət çəkən və narahatçılıq doğuran məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, narkotiklə bağlı cinayət törədən şəxslərin ümumi sayında 0,2 faiz yetkinlik yaşına çatmayanlardır, 7,9 faizi 18-24 yaşında olanlar, 18 faizi 25-29 yaşında olanlar, qalan 73,9 faiz isə 30 yaş və ondan yuxarı olanlardır. Yarım il ərzində təxminən 3 tona yaxın narkotik, o cümlədən, 618 kq heroin, 245 kq marixuana, 57 kq heşiş, 114 kq güclü təsiredici maddələr qanunsuz dövriyyədən çıxarıb. Müqayisəli şəkildə

nəzərdən keçirdikdə məlum olur ki, bu ilin altı ayı ərzində daha çox faktlar aşkar edilib. Belə ki, 2022-ci ilin altı ayında 1 ton 975 kq narkotik vasitə dövriyyədən çıxarıb. Ümumi cəmiyyəti 117 ton olan narkotik tərkibli bitki yaşıl kütlə halında məhv edilib, 481 kq narkotiklərin qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə gətirilməsinin qarşısı alınıb. Bu sırada məhkum olmuşların da sayı ötən ilin altı ayı ilə müqayisədə çoxdur.

-Sizcə, beynəlxalq aləmdə bu istiqamətdə aparılan mübarizə tədbirləri öz müsbət nəticəsini verirmi?

refdarıyam. Çünki narkomanlıq bir xəstəlikdir, bu asılılıq yaradır. İnsanlar bu "şəbekeyə" daxil olarkən oradan çıxma bilmirlər, iradəsizlik nümayiş etdirirlər. Təbii ki, onların narkomanıyadan asılılıq məqamı çətində özlərini idarə edə bilmirlər, istənilən cinayətə meyilli olurlar. Hətta evdə anasına, bacısına qədd edib, onların qızıl-zinət əşyalarını götürüb öz ehtiyaclarının ödənilməsi üçün istifadə edirlər. Faktiki olaraq narkomanlıq ailənin bir sosial bələsi olmaqla, həm də cəmiyyət üçün aşağılıq gətirən bir haldır.

mağa razılıq yoxdur. Narkomanıya qurşanmış yeniyetmələr üçün həyatın mənası olmur. Həyat haqqında böyük suallara cavab tapmaqda çətinlik çəkirlər. Bu baxımdan hesab edirəm ki, ali təhsil ocaqlarında narkomanıya cavanlaşmasının dəyərli geniş seminar-mühazirəyə və qarşılıqlı diskussiya xarakterli müzakirələrin keçirilməsinə ehtiyac var. Burada təkə vətəndaş cəmiyyətinin yox, həm də ali təhsil ocaqları və orta məktəblərin pedaqoji tərkibinin təşəbbüsələri üstünlük təşkil etməlidir. Çünki, belə məlum olur ki, QHT-lər onlara müraciət et-

müraciət daxil olub. Bu müraciətlər əsasən oğlanlar tərəfindən edilib. Narkotik maddələrin və onların törətdikləri fəsadlar haqqında məlumat daxil olduqca vahiməyə gəlmək mümkün deyil. Bu arada məktəblərdə psixoloq məsələsi də ciddi problem olaraq qalır. Sovetlərin vaxtında psixoloqlara bir o qədər də ehtiyac yox idi, pedaqoji təhsil alan müəllim həm pedaqoq, həm də psixoloq idi. Amma bu gün məktəblərdə iki min şagirdə bir psixoloq ştatı bəslənmir. Ümumiyyətlə məktəblərdə psixoloqların fəaliyyəti üçün heç olmurmağa otaqları yoxdur, mə-

Qızlar artıq orta məktəblərdə narkotik aludəçilərinə çevrilirlər

Şəmsəddin Əliyev: "mən narkomanlara qarşı cəzanın sərtləşdirilməsinin ələhinəyəm"

-Nə edək ki, cəmiyyət bu sosial bələdan uzaq olsun?

-İnsan sosial varlıq, cinayətkarlığı doğuran sosial faktorlar, cinayətlər də sosial bələdır. Eynilə narkomanlıq kimi. Düşünürəm ki, burada kifayət qədər maarifləndirmə işinə üstünlük verilməlidir. Nə qədər bu sahəni genişləndirsək bir

məsələ qarşı tərəfdən hər hansı bir təşəbbüs olmur.

-Narkomanların müalicəsi istiqamətində görülən işlər sizi qane edirmi?

-Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və narkomanlıq bu gün dünyanı narahat edən əsas problemlərdən biridir. Bu problemin vurduğu ziyanın miqyası genişdir. Həmçinin, narkotik istifadəçilərin şəxsiyyətinin deqradasiyasına və müxtəlif cinayətlərin törədilməsinə, cəmiyyətin intellektual potensialının aşağı düşməsinə, genofondun pisləşməsinə təsir edir. Başqa ölkələrdən fərqli olaraq bizdə narkomanların müalicəsi məsələsi o qədər də ürəkəcan deyil. Məlumatla görə, 8-9-cu siniflərdə qızlar artıq narkotik aludəçilərinə çevrilirlər. Bəzən məktəblərin sanitariya qovşaqlarında narkotik vasitənin tapıldığı inkar ediləndə bu fakt var. Amma olmuş faktları gizlətmək narkotiklə mübarizə mənzərəsinə xələl gətirir. Bizə mənzərə nə qədər aydın olsa, bir o qədər hüquq mühafizə orqanları doğuran səbəblərin və nəticələrin aradan qaldırılması istiqamətində səhih tədbirlər həyata keçirə bilərlər. Təbii narkotiklərdən istifadə edənlərin sayı artmaqda davam edir. 2019-cu ildə qeydiddə olan narkotik istifadəçilərinin ümumi sayı 32 921 nəfər olubsa, 2020-ci ildə 33788, 2021-ci ildə isə 34602 nəfər təşkil edib. Lakin bu həqiqi statistika deyil, bəlkə bir o qədər qeydiyyatsız gizlədilmiş faktlar var. 2019-cu ildə 641 qadın, 9 yeniyetmə, 2020-ci ildə 618 qadın, 9 yeniyetmə, 2021-ci ildə isə 566 qadın və 14 yeniyetmə qeydiyyata alınıb. Bakı şəhər Narkoloji Mərkəzinin direktoru Qalib Məmmədov açıqlamasında belə bir informasiya çatdırıb ki, 14-16 yaş yeniyetmələr arasında il ərzində Mərkəzə 20-30

-Beynəlxalq aləmdə 2009-cu ildə Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı siyasi bir Bəyənəmə qəbul olunub. Bu bəyənəməyə dövlətlərin əksəriyyəti qoşulub və hazırda da qoşulmaqda davam edir. Dövlətlər ümumi məsuliyyət hissi ilə narkotiklə mübarizəyə, müştəşəkil cinayətkarlığın xüsusi növü olan cinayətlə mübarizəyə önəm verirlər. Narkotiklər üzərində Nəzəret üzrə Beynəlxalq Komitə də bu sahədə mübarizəyə dəstək verir. Həmçinin bəzi narkotik vasitələrin, xüsusilə kannabisin elmi və tibbi məqsədlə leqallaşdırılmasına da narahatçılığını ifadə edir. Bu ağırkəsici kimi narkotik maddələrdən istifadəni bəzi təbəqələr, beynəlxalq aləmin müəyyən qrupları məsləhət görməyənlər də hələ ki, başqa ağırkəsici vasitə kəşf edilmediyindən klinikalarda istifadə edilir. Əlbəttə beynəlxalq aləmdə bununun bəşəriyyətin sağlamlığı və rifahı üçün ciddi təhlükə olduğunu gizlətmir.

-Narkotik vasitələrdən istifadənin leqallaşdırılması məsələsinə münasibətiniz necədir?

-Narkotik maddələrin şəxsi istehlak miqdarında leqallaşdırılmasının tə-

təb-validatedən əlaqələri pozulub, heç kim problemi işıqlandırmaq istəmir. Beləda narkomanın cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi məsələsi bugünkü realıqla bir arada səsənlənmir. Düşünürəm ki, narkoman xəstədir, onun asılılığını aradan qaldırmaq və müalicə etmək Azərbaycan dövlətinin öz vətəndaşına olan ali məqsədindən irəli gəlməlidir. Narkoman da Azərbaycan vətəndaşıdır, onun da dövlətlə siyasi-hüquqi bağlılığı var, ona görə onun müalicəsi dövlətin hesabına həyata keçirilməlidir. Hesab edirəm ki, narkomanların özəl reabilitasiya mərkəzlərində xərçinin heç olmasa elli faizini dövlət öz üzərinə götürməlidir. Bəzi insanlar düşünür ki, problemdən çıxış yolu qanunları sərtləşdirməkdir. Amma mən narkomanlara qarşı cəzanın sərtləşdirilməsinin ələhinəyəm. Narkotik vasitənin satış məqsədilə əldə edən, satan, əkilib kultivasiya edənlərə qarşı cəza tədbirləri sərt olmalıdır. Digər ciddi faktorlar ondan ibarətdir ki, narko-dispanserlərdə 32-34 min narkomanın müalicəsi üçün yerimiz yoxdur. Ölkədə 4 narkodispenser var. Şəxsin narkotik istifadəçisi olduğu aşkarlanırsa, onların hamısının yerləşdirilməsi üçün narkodispenserlərdə yer yoxdur. Bakıda təxminən 5 min narkoman varsa, narkodispenserlərdə 400 çarpayılıq yer var. Onların müalicəsi üçün hər müraciət edilməsi məsələsi problem olaraq qalır. Əslində isə narkomanlar dispanserlərdə müalicə aldıqdan sonra reabilitasiya mərkəzlərinə yönləndirilməlidir. Belə mərkəzlər özəl sektorlar olduğuna görə, onun müalicəsi narkomanın ailesinin cibinə uyğun deyil. Baxmayaraq ki, hazırda narkomanların müalicəsi üçün kifayət qədər pərəparatlar var.